

Uprawnienia i ograniczenia

KIEROWCÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

w świetle obowiązujących przepisów

podkom. Marcin Gąsior

Zakład Ruchu Drogowego CSP

Osoby z niepełnosprawnościami, przy spełnieniu określonych wymogów formalnych oraz zastosowaniu odpowiednio dostosowanych rozwiązań technicznych w pojeździe, mogą w pełni legalnie i bezpiecznie uczestniczyć w ruchu drogowym jako kierowcy. Postęp technologiczny oraz rozwój przepisów prawa umożliwiają eliminowanie wielu barier, które dotychczas ograniczały mobilność tej grupy społecznej. Posiadanie prawa jazdy oraz możliwość samodzielnego prowadzenia pojazdu stanowią istotny element niezależności, aktywności społecznej, zawodowej oraz rodzinnej. Niepełnosprawność nie wyklucza z życia za kierownicą – wręcz przeciwnie, odpowiednie wsparcie i adaptacja pojazdu umożliwiają pełnoprawne korzystanie z przywilejów wynikających z mobilności.

Osoba niepełnosprawna pod względem fizycznym może być kierującym, jeżeli uzyskała orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem¹. Zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, z późn. zm.) „niepełnosprawność” definiowana jest jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy.

Ustawodawca wskazuje również, że „osoba niepełnosprawna” to osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:

- o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany, lekki),
- o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów,

– o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia².

W aktach prawnych, na których opierano się w niniejszym artykule, znajdują się określenia „osoba niepełnosprawna”. Takie sformułowanie stanowi jednak pewne szczególne scharakteryzowanie osoby przez pryzmat jednej cechy, dolegliwości wyróżnianej spośród innych cech. Idąc za argumentacją prof. dr. hab. Dariusza Gałasińskiego – lingwisty, polonisty, który opisał tę problematykę, wskazując, iż najmniej stygmatyzujące jest określenie „osoba z niepełnosprawnością” (OzN), w dalszej części niniejszego artykułu posługuje się tym właśnie terminem³.

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym wskazuje uprawnienie osób z niepełnosprawnościami, legitymujących się kartą parkingową kierujących pojazdem samochodowym oznaczonym tą kartą, do niestosowania się do określonych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności⁴.

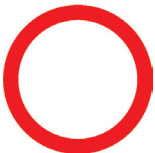
KIEROWCY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

SZCZEGÓLNA OSTROŻNOŚĆ

Ostrożność polegająca na zwiększeniu uwagi i dostosowaniu zachowania uczestnika ruchu do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze, w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie.

Znaki te określone zostały w § 33 rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2310, z późn. zm.). Należą do nich znaki zamieszczone w tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Znaki drogowe dotyczące zakazu ruchu lub postoju.

Znak B-1 „zakaz ruchu w obu kierunkach”⁵ 	Znak B-3 „zakaz wjazdu pojazdów silnikowych, z wyjątkiem motocykli jednośladowych”⁶
Znak B-3a „zakaz wjazdu autobusów”⁷ 	Znak B-4 „zakaz wjazdu motocykli”⁸
Znak B-10 „zakaz wjazdu motorowerów”⁹ 	Znak B-35 „zakaz postoju”¹⁰
Znak B-37 „zakaz postoju w dni nieparzyste”¹¹ 	Znak B-38 „zakaz postoju w dni parzyste”¹²
Znak B-39 „strefa ograniczonego postoju”¹³ 	

Źródło: rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.), zał. nr 1.

Należy zwrócić uwagę, że umieszczona pod znakiem tabliczka z napisem „Dotyczy także” i symbolem osoby z niepełnosprawnościami (określonym na tabliczce T-29), wskazuje, że znaki te obowiązują również te osoby.

Rys. 1. Tabliczka T-29 z napisem „Dotyczy także”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.).

Szczególny przywilej – karta parkingowa

Karta parkingowa (fot. 1–2) uprawnia do niestosowania się do wybranych znaków drogowych, a także postoju w wyznaczonych miejscach. W przypadku parkowania pojazdu oznaczonego kartą parkingową w miejscu przeznaczonym dla OzN w strefach płatnego parkowania, odbywa się to na tzw. zasadach ogólnych. Oznacza to, że kierujący jest obowiązany do uiszczenia określonej płatności. Bardzo często zdarza się jednak, że w drodze uchwały jednostki samorządu terytorialnego (np. rady miasta), która określa stawki za postój pojazdu, dla miejsc OzN ustala się zerową stawkę opłaty, natomiast w przypadku zajętości takich miejsc i pozostawienia przez osobę z niepełnosprawnością pojazdu na standardowym miejscu postojowym – należy dokonać opłaty. Przykładami miast, w których nawet poza wyznaczonymi miejscami dla OzN, przy posiadaniu karty parkingowej oraz dodatkowego identyfikatora wydawanego przez urząd, dopuszcza się bezpłatne pozostawienie pojazdu są: Warszawa¹⁴ (karta N⁺¹⁵), Kraków¹⁶ (abonament typu N¹⁷) czy Gdańsk¹⁸ (identyfikator N⁺¹⁹).

Dokonując zatem postoju pojazdu w strefie płatnego parkowania, należy zapoznać się z zasadami dotyczącymi opłat w określonym miejscu.

Wzór karty parkingowej dla osoby z niepełnosprawnościami określa załącznik nr 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1611).

Kartę należy umieścić za przednią szybą pojazdu samochodowego. W sytuacji gdy pojazd nie posiada przedniej szyby – w widocznym miejscu w przedniej części pojazdu, tak aby była możliwość odczytania numeru i daty ważności oraz zabezpieczeń karty²⁰.

Karta może być wydana zarówno osobie z niepełnosprawnością, jak i placówce zajmującej się opieką, rehabilitacją lub edukacją OzN mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Z uwa-

Dziewięciocyfrowy indywidualny numer

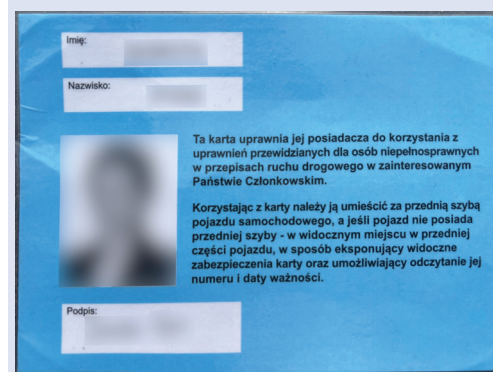
Czterocyfrowy numer oznaczający kod powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, którego przewodniczący wydał kartę parkingową

Hologram przedstawiający symbol wózka inwalidzkiego o wymiarach 15 mm x 15 mm

Fot. 1. Awers karty parkingowej wydanej dla OzN.

Zdj. M. Gąsior.

Fot. 2. Rewers karty parkingowej wydanej dla OzN.

Zdj. M. Gąsior.

gi, iż artykuł poświęcony został kierowcom z niepełnosprawnościami, wskazano tylko przypadki wydawania karty dla osób.

Przewiduje się dwie sytuacje: dla osoby zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się oraz takiej, która nie ukończyła 16 roku życia i ma znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się²¹.

Kartę parkingową dla OzN wydaje za opłatą przewodniczący powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, o którym mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), na podstawie wydanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności:

- 1) orzeczenia o niepełnosprawności,
- 2) orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- 3) orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień

– wraz ze wskazaniem spełniania przez OzN przesłanek: znaczny albo umiarkowany stopień niepełnosprawności z ograniczoną możliwością samodzielnego poruszania się; przy czym w przypadku osób, wobec których orzeczono umiarkowany stopień niepełnosprawności, spełnienie tych przesłanek może zostać stwierdzone jedynie w przypadku ustalenia takich przyczyn niepełnosprawności, jak: choroby narządu wzroku, upośledzenie narządu ruchu, choroba neurologiczna, choroby układu oddechowego i krążenia²².

Kartę parkingową wydaje się osobie na okres ważności orzeczenia, jednakże nie dłużej niż na okres 5 lat²³.

Wyróżnia się cztery przypadki utraty ważności karty parkingowej wydanej OzN:

- po upływie terminu ważności karty,
- w przypadku zgłoszenia utraty karty przez osobę, której wydano kartę,
- w przypadku zwrotu karty organowi, który ją wydał,
- w razie śmierci osoby, której wydano kartę²⁴.

Miejsce postojowe dla osób z niepełnosprawnościami posiadających kartę parkingową

Kierujący z niepełnosprawnością, pod warunkiem posiadania i właściwego oznakowania pojazdu kartą parkingową, jest uprawniony do postoju pojazdu w miejscach oznaczonych znakami drogowymi:

- D-18 „parking” (rys. 2),
- D-18a „parking – miejsce zastrzeżone” (rys. 3),
- D-18b „parking zadaszony” (rys. 4).

z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29

Ponadto należy wskazać, iż miejsce postojowe może być oznaczone wyłącznie znakiem poziomym (bez znaku drogowego pionowego). Na niektórych stanowiskach postojowych przygotowanych przez zarządców, poza znakiem poziomym P-18, może znajdować się dodatkowo tabliczka do znaków drogowych pionowych T29, ponieważ zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych

Rys. 2

Rys. 3

Rys. 4

Rys. 2–4. Znaki drogowe „parking”.

Źródło: załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.).

KIEROWCY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

Rys. 5

Rys. 6

Rys. 7

Rys. 5–7. Znaki drogowe wyznaczające miejsce na postój pojazdu OzN.

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.).

warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach **zaleca się** dodatkowo oznaczać takie miejsce ww. tabliczką²⁵. Nie jest to jednak wymóg obligatoryjny. Oznaczenie takiego miejsca pokazano na rys. 5.

Znaki poziome, wyznaczające miejsce na postój pojazdu osoby z niepełnosprawnością:

- P-20 „koperta” (rys. 6),
 - P-18 „stanowisko postojowe” (rys. 7).
- } uzupełnione symbolem osoby niepełnosprawnej – znak P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej” na nawierzchni barwy niebieskiej

Przykłady oznakowania miejsc dla OzN na drodze publicznej przedstawiono na fot. 3–5, a na terenie parkingów prywatnych na fot. 6–7.

Usuwanie pojazdu, grzywna w drodze mandatu karnego oraz liczba punktów karnych w związku z naruszeniem przepisów dotyczących OzN

Z uwagi na ograniczone możliwości poruszania się kierujących z niepełnosprawnościami wyznacza się na drogach i parkingach miejsca dedykowane dla tej grupy osób. Pozostali uczestnicy ruchu drogowego nie są uprawnieni do korzystania z nich. Policjanci, w ramach czuwania nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach oraz jego kontrolowania, weryfikują nieprawidłowości w tym zakresie²⁶. W przypadku ujawnienia, że doszło do pozostawienia pojazdu nieoznakowanego kartą parkingową w miejscu przeznaczonym dla OzN i nie ma możliwości niezwłocznego przestawienia pojazdu przez jego użytkownika w inne, zgodne z przepisami miejsce, funkcjonariusz Policji wy-

Fot. 3–5. Oznakowanie miejsc dla OzN na drodze publicznej.

Zdj. M. Gąsior.

Fot. 6–7. Oznakowanie miejsc dla OzN na terenie parkingów prywatnych.

Zdj. M. Gąsior.

Tabela nr 2. Naruszenia przepisów.

Naruszenie	Kwalifikacja prawna	Naruszone przepisy ruchu drogowego	Wysokość mandatu karnego	Liczba punktów karnych	Kod czynu
Posługiwanie się przez osobę do tego nieuprawnioną kartą parkingową	art. 96b kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd	400 zł	–	–
Posługiwanie się przez osobę do tego nieuprawnioną kartą parkingową i jednocześnie niestosowanie się do znaku drogowego:					
B-1 „zakaz ruchu w obu kierunkach”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 16 zsd	420–5400 zł	8	C 07
B-3 „zakaz wjazdu pojazdów silnikowych, z wyjątkiem motocykli jednośladowych”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 18 ust. 1 zsd	650 zł	3	C 14
B-3a „zakaz wjazdu autobusów”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 18 ust. 2 zsd	650 zł	3	C 14
B-4 „zakaz wjazdu motocykli”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 18 ust. 3 zsd	650 zł	3	C 14
B-10 „zakaz wjazdu motorowerów”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 18 ust. 11 zsd	500 zł	1	C 20
B-35 „zakaz postoju”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 28 ust. 1 zsd	500 zł	1	C 19
B-37 lub B-38 „zakaz postoju w dni...”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 28 ust. 6 zsd	500 zł	1	C 19
B-39 „strefa ograniczonego postoju”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 29 zsd	500 zł	1	C 19
D-18 „parking”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 52 ust. 6 w zw. z § 2 ust. 4 zsd	1200 zł	6	C 17
D-18b „parking zadaszony”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 52 ust. 6 w zw. z § 2 ust. 4 zsd	1200 zł	6	C 17
D-18a „parking – miejsce zastrzeżone”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 52 ust. 4 w zw. z § 2 ust. 4 zsd	1200 zł	6	C 17
P-18 „stanowisko postojowe” i P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej”	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 90 ust. 2 i § 92 zsd	1200 zł	6	C 18
P-20 „koperta” i P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej”, umieszczonego samodzielnie bez znaku pionowego D-18, D-18a lub D-18b	art. 96b kw w zb. z art. 92 § 1 kw	art. 8 ust. 1 lub 2 prd i § 90 ust. 4 i § 92 zsd	1200 zł	6	C 18
Niestosowanie się do znaku:					
D-18 „parking”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29	art. 92 § 1 kw	§ 52 ust. 6 w zw. z § 2 ust. 4 zsd	800 zł	6	C 17
D-18b „parking zadaszony”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29	art. 92 § 1 kw	§ 52 ust. 6 w zw. z § 2 ust. 4 zsd	800 zł	6	C 17
D-18a „parking – miejsce zastrzeżone”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29	art. 92 § 1 kw	§ 52 ust. 6 w zw. z § 2 ust. 4 zsd	800 zł	6	C 17
P-18 „stanowisko postojowe” i P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej”	art. 92 § 1 kw	§ 90 ust. 2 i § 92 zsd	800 zł	6	C 18
P-20 „koperta” i P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej”, umieszczonego samodzielnie bez znaku pionowego D-18, D-18a lub D-18b	art. 92 § 1 kw	§ 90 ust. 4 i § 92 zsd	800 zł	6	C 18

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywnien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 1624, z późn. zm.) oraz załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2023 r. w sprawie ewidencji kierujących pojazdami naruszających przepisy ruchu drogowego (Dz. U. poz. 1897).

KIEROWCY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

daje dyspozycję usunięcia takiego pojazdu, który następnie zostanie przetransportowany z miejsca postojowego na wyznaczony parking depozytowy, na koszt właściciela pojazdu²⁷.

W tabeli nr 2, sporządzonej na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2023 r. w sprawie ewidencji kierujących pojazdami naruszających przepisy ruchu drogowego, zamieszczono naruszenia przepisów w związku z posługiwaniem się kartą parkingową przez osoby nieuprawnione oraz z niestosowaniem się przez kierujących do zakazu postoju pojazdu w miejscach przewidzianych dla OzN.

Użyte w tabeli nr 2 skróty oznaczają:

- **prd** – ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1251);
- **kw** – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119, z późn. zm.);
- **zsd** – rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych;
- **w zw.** – w związku;
- **w zb.** – w zbiegu.

Badania lekarskie kierowców z niepełnosprawnością ruchową

W ramach badania osoby uprawniony lekarz dokonuje oceny stanu zdrowia badanego w celu stwierdzenia istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami w zakresie układu ruchu²⁸. Lekarz określa u osoby badanej obecność i rodzaj schorzenia oraz rozważa zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu drogowego, jakie mogą wystąpić podczas kierowania pojazdem przez tę osobę²⁹.

Szczegółowe warunki badania lekarskiego w zakresie układu ruchu określa załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców (Dz. U. z 2022 r. poz. 2503)³⁰.

Uprawniony lekarz może skierować osobę badaną na konsultację do lekarza posiadającego specjalizację w określonej dziedzinie medycyny albo zlecić przeprowadzenie pomocniczych badań diagnostycznych w zakresie układu ruchu w celu oceny schorzenia³¹.

Prawo jazdy może zawierać wymagania lub ograniczenia wynikające ze stanu zdrowia kierowcy. Mogą one dotyczyć np. stosowania protezy podczas kierowania oraz konieczności modyfikacji lub dostosowania pojazdu³². Lekarz, wystawiając orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami, wskazuje w nim jednocześnie właściwy kod i subkod ograniczenia w kierowaniu lub informacje dodatkowe w zakresie dostosowania pojazdu do niepełnosprawności³³. Wówczas ograniczenia te będą widniały w Centralnej Ewidencji Kierowców oraz na rewersie wydanego prawa jazdy, w rubryce nr 12³⁴.

W tabeli nr 3, sporządzonej na podstawie załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 20 maja 2016 r. w sprawie wzorów dokumentów

Rys. 8. Nalepka do oznaczania pojazdu kierowanego przez osobę niepełnosprawną mającą trudności w poruszaniu się.

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 15 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 8 listopada 2024 r. w sprawie rejestracji i oznaczania pojazdów, wymagań dla tablic rejestracyjnych oraz wzorów innych dokumentów związanych z rejestracją pojazdów (Dz. U. poz. 1709).

stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, wskazano kody i subkody dotyczące kierujących z dysfunkcjami układu ruchu.

Ponadto na pojeździe kierującego z niepełnosprawnością, na przedniej szybie, w jej prawym górnym rogu, może być umieszczona nalepka barwy białej z międzynarodowym symbolem wózka inwalidzkiego barwy czarnej (rys. 8)³⁵.

Urządzenia wspomagające OzN w kierowaniu pojazdem

Rozwiązania techniczne instalowane w pojazdach mają na celu umożliwienie ich obsługi osobom z niepełnosprawnościami narządu ruchu. Nadrzędnym założeniem jest przystosowanie samochodu do indywidualnych potrzeb użytkownika. Istotne jest także, aby zamontowane urządzenia skutecznie spełniały swoją funkcję i nie stwarzały zagrożenia dla bezpieczeństwa kierującego oraz pasażerów pojazdu. Zmiany wprowadzane w pojeździe zazwyczaj dotyczą układów sterujących, w szczególności kierownicy, hamulca zasadniczego i przyspieszenia. W praktyce, osoby z niepełnosprawnościami ruchowymi często wybierają samochody z automatyczną skrzynią biegów, co znacząco upraszcza prowadzenie pojazdu i eliminuje konieczność obsługi pedału sprzęgła.

Poniżej przedstawiono wybrane przyrządy stosowane w pojazdach kierowców z dysfunkcjami w zakresie sprawności motorycznej, umożliwiające bezpieczne prowadzenie pojazdu.

Podsumowanie

Osoby z niepełnosprawnością ruchową, mimo napotykanych barier, mogą aktywnie uczestniczyć w ruchu drogowym jako pełnoprawni kierowcy. Przepisy prawa precyzyjnie określają ich uprawnienia, obowiązki oraz wyjątki, z których mogą korzystać – zarówno w zakresie parkowania, jak i poruszania się po drogach publicznych. Karta parkingowa, oznaczenia drogowe czy przystosowanie techniczne pojazdu to elementy, które znacząco wpływają na komfort i bezpieczeństwo ich podróży. Świadomość tych regulacji nie tylko wspiera osoby z niepełnosprawnościami w ich codziennym funkcjonowaniu, lecz także sprzyja budowaniu społeczeństwa otwartego na potrzeby wszystkich uczestników ruchu. Artykuł stanowi próbę usystematyzowania najważniejszych informacji, które powinny być znane zarówno kierowcom z niepełnosprawnością, jak i osobom z ich otoczenia oraz policjantom pełniącym służbę na drodze.

Tabela nr 3. Kody i subkody dotyczące kierujących z dysfunkcjami układu ruchu.

03 – wymagane protezy lub szyny ortopedyczne kończyn:	10 – wymagane modyfikacje w układzie zmiany biegów:
03.01 – proteza lub szyna ortopedyczna kończyny górnej, 03.02 – proteza lub szyna ortopedyczna kończyny dolnej;	10.02 – bez pedału sprzęgła (albo dźwigni ręcznej dla prawa jazdy kategorii AM, A1, A2 i A), 10.04 – zmodyfikowana dźwignia zmiany biegów;
15 – wymagana modyfikacja sprzęgła:	20 – wymagane modyfikacje w układzie hamulcowym:
15.01 – zmodyfikowany pedał sprzęgła, 15.02 – sprzęgło sterowane ręcznie, 15.03 – sprzęgło automatyczne, 15.04 – składany lub odkręcany pedał sprzęgła za przegrodą;	20.01 – zmodyfikowany pedał hamulca, 20.03 – pedał hamulca dostosowany do obsługi lewą stopą, 20.04 – pedał hamulca pod całą stopę, 20.05 – wychylny pedał hamulca, 20.06 – ręcznie sterowany hamulec roboczy, 20.07 – możliwość efektywnego użycia pedału hamulca z określoną siłą ... N (np. 20.07 – 300 N), 20.09 – zmodyfikowany hamulec postojowy, 20.12 – składany lub odkręcany pedał hamulca za przegrodą, 20.13 – hamulec obsługiwany kolanem, 20.14 – elektrycznie sterowany hamulec roboczy;
25 – wymagane modyfikacje w układzie przyspieszenia:	31 – wymagane modyfikacje pedałów:
25.01 – zmodyfikowany pedał przyspieszenia, 25.03 – wychylny pedał przyspieszenia, 25.04 – przyspieszenie sterowane ręcznie, 25.05 – przyspieszenie sterowane kolanem, 25.06 – serwo przyspieszacz (w tym elektroniczny, pneumatyczny), 25.08 – pedał przyspieszenia po lewej stronie, 25.09 – składany lub odkręcany pedał przyspieszenia za przegrodą;	31.01 – pedały równoległe, 31.02 – pedały na tym samym lub prawie na tym samym poziomie, 31.03 – składane lub odkręcane pedały hamowania i przyspieszenia, 31.04 – wypiętrzona podłoga;
32 – wymagane wspólne modyfikacje układów hamowania i przyspieszenia:	33 – wymagane wspólne modyfikacje układów hamowania, przyspieszenia i kierowania:
32.01 – obsługa układów przyspieszenia i hamowania jedną ręką, 32.02 – obsługa układów przyspieszenia i hamowania z użyciem zewnętrznego wspomaganie;	33.01 – obsługa układów przyspieszenia, hamowania i kierowania z użyciem zewnętrznego wspomaganie jedną ręką, 33.02 – obsługa układów przyspieszenia, hamowania i kierowania z użyciem zewnętrznego wspomaganie dwoma rękami;
35 – wymagane modyfikacje urządzeń sterowania (przełączniki świateł, wycieraczki szyby przedniej, spryskiwacz, sygnał dźwiękowy, kierunkowskazy):	40 – wymagane modyfikacje w układzie kierowniczym:
35.02 – urządzenia sterowania obsługiwane bez konieczności puszczenia kierownicy i akcesoriów (w tym gałek, dźwigni), 35.03 – urządzenia sterowania obsługiwane lewą ręką bez konieczności puszczenia kierownicy i akcesoriów, 35.04 – urządzenia sterowania obsługiwane prawą ręką bez konieczności puszczenia kierownicy i akcesoriów, 35.05 – urządzenia sterowania obsługiwane bez konieczności puszczenia kierownicy i akcesoriów ze wspólnymi mechanizmami hamowania i przyspieszenia;	40.01 – zwykły układ kierowniczy ze wspomaganie, 40.05 – zmodyfikowana kierownica (grubszy lub cieńszy przekrój koła kierownicy, kierownica o mniejszej średnicy), 40.06 – wychylny koło kierownicy, 40.09 – kierowanie nożne, 40.11 – gałka na kierownicy, 40.14 – alternatywny układ kierowania obsługiwany jedną ręką (ramieniem), 40.15 – alternatywny układ kierowania obsługiwany rękoma (ramionami);
42 – wymagane modyfikacje lusterka wstecznego (lusterek) lub urządzeń widzenia wstecznego:	43 – wymagane modyfikacje fotela kierowcy:
42.01 – zmodyfikowane zewnętrzne lusterko prawe lub lewe albo zmodyfikowane urządzenie widzenia wstecznego, 42.03 – dodatkowe wewnętrzne lusterko lub inne urządzenie, pozwalające na obserwację ruchu, 42.05 – lusterko lub inne urządzenie do obserwacji martwych pól;	43.01 – fotel kierowcy podwyższony dla dobrej wysokości obserwacyjnej, w normalnej odległości od kierownicy i pedałów, 43.02 – fotel kierowcy dostosowany do kształtu ciała, 43.03 – fotel kierowcy z oparciem bocznym stabilizującym pozycję, 43.04 – fotel kierowcy z podłokietnikiem, 43.06 – zmodyfikowany pas bezpieczeństwa, 43.07 – pas bezpieczeństwa szelkowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 20 maja 2016 r. w sprawie wzorów dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami (Dz. U. z 2016 r. poz. 702, z późn. zm.).

Zrozumienie specyfiki sytuacji kierowców z niepełnosprawnością ruchową jest krokiem ku większej empatii i odpowiedzialności społecznej. Przestrzeganie przepisów, szanowanie miejsc parkingowych to wyraz dojrza-

łości obywatelskiej i solidarności. Warto pamiętać, że każde ułatwienie korzystania z drogi dla osoby z ograniczeniami to realny wkład w ich samodzielność, mobilność i niezależność.

KIEROWCY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

Fot. 8. Źródło: MRC Marach, <https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/05/veigel-mycommand-galka-na-kierownicy-dla-inwalidy.jpg?ssl=1> [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 9. Źródło: MRC Marach, https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/10/1096_b.jpg?ssl=1 [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 8–9. Pulpit sterujący umożliwiający obsługę m.in. świateł, kierunkowskazów i sygnału dźwiękowego, z jednoczesnym prowadzeniem pojazdu poprzez operowanie kierownicą za jego pośrednictwem.

Fot. 10. Źródło: MRC Marach, https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/11/ghost_03.jpg?ssl=1 [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 11. Źródło: MRC Marach, <https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/09/guidosimplex-d906gv-opel.jpg?w=800&ssl=1> [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 10–11. Ręczna obręcz sterująca przyspieszeniem, zlokalizowana pod lub nad kierownicą.

Fot. 12. Źródło: MRC Marach, <https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/05/Veigel-detroit-rgh-dla-niepelnosprawnych.jpg?ssl=1> [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 13. Źródło: MRC Marach, <https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/05/rgh-reczny-gaz-hamulec-veigel-basic-ii-dla-inwalidow.jpg?ssl=1> [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 14. Źródło: MRC Marach, <https://i0.wp.com/sprawny-dojazd.pl/wp-content/uploads/2021/05/rgh-marach-veigel-e-classic-oficjalny-przedstawiciel.jpg?ssl=1> [dostęp: 13.06.2025 r.].

Fot. 12–14. Dźwignia do ręcznego sterowania hamowaniem i przyspieszeniem pojazdu.

¹ Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1210, z późn. zm.), art. 3 ust. 3.

² Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, z późn. zm.), art. 1.

³ D. Galasiński, Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnością, „Niepełnosprawność – Zagadnienia, Problemy, Rozwiązania” 2013, nr IV, s. 5.

⁴ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1251), art. 8.

⁵ Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2310, z późn. zm.), § 16.

⁶ Tamże, § 18 ust. 1.

⁷ Tamże, § 18 ust. 2.

⁸ Tamże, § 18 ust. 3.

- ⁹ Tamże, § 18 ust. 11.
- ¹⁰ Tamże, § 28 ust. 1.
- ¹¹ Tamże, § 28 ust. 6 pkt 1.
- ¹² Tamże, § 28 ust. 6 pkt 2.
- ¹³ Tamże, § 29 ust. 1.
- ¹⁴ Uchwała nr XXXVI/1077/2008 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, wysokości stawek opłaty za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie, wysokości opłaty dodatkowej oraz określenia sposobu pobierania tych opłat (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 138, poz. 4868, z późn. zm.).
- ¹⁵ Zarząd Dróg Miejskich, Karta N+, <https://zdm.waw.pl/sprawy/parkowanie/karta-n-honorowa-powstanca/karta-n/> [dostęp: 21.05.2025 r.].
- ¹⁶ Uchwała nr LXXXIX/2177/17 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, ustalenia opłat za postój pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie płatnego parkowania, wprowadzenia opłaty abonamentowej dla niektórych użytkowników dróg oraz sposobu pobierania tych opłat (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2021 r. poz. 3515, z późn. zm.).
- ¹⁷ Kraków.pl, Informacja dla osób niepełnosprawnych dot. parkowania w strefach, https://krakow.pl/bezbarier/turystyka_sport_kultura/2779,artykul,informacja_dla_osob_niepelnosprawnych_dot_parkowania_w_strefach.html [dostęp: 21.05.2025 r.].
- ¹⁸ Uchwała nr XX/524/20 Rady Miasta Gdańska z dnia 27 lutego 2020 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania i śródmiejskiej strefy płatnego parkowania na drogach publicznych na terenie Miasta Gdańska oraz ustalenia stawek i sposobu poboru opłat za postój pojazdów samochodowych w tych strefach (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2020 r. poz. 1605, z późn. zm.).
- ¹⁹ K. Marciński, *Postój dla osób z niepełnosprawnościami*, <https://gzdz.gda.pl/zalaw-sprawy/strefa-platnego-parkowania/identyfikator-n,a,6207> [dostęp: 21.05.2025 r.].
- ²⁰ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, art. 8.
- ²¹ Tamże, art. 8 ust. 3a.
- ²² Tamże, art. 8 ust. 4.
- ²³ Tamże, art. 8 ust. 5c.
- ²⁴ Tamże, art. 8 ust. 5e.
- ²⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.), zał. nr 2, rozdział 5.2.4.
- ²⁶ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, art. 129 ust. 1 i 2.
- ²⁷ Tamże, art. 130a ust. 1 pkt 4 oraz ust. 2a.
- ²⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców (Dz. U. z 2022 r. poz. 2503), § 4 ust. 1.
- ²⁹ Tamże, § 4 ust. 2.
- ³⁰ Tamże, § 5 pkt 3.
- ³¹ Tamże, § 6 ust. 1.
- ³² Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1210, z późn. zm.), art. 13 ust. 4.
- ³³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 20 maja 2016 r. w sprawie wzorów dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami (Dz. U. z 2016 r. poz. 702, z późn. zm.), zał. nr 4.
- ³⁴ Tamże, zał. nr 1.
- ³⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 8 listopada 2024 r. w sprawie rejestracji i oznaczania pojazdów, wymagań dla tablic rejestracyjnych oraz wzorów innych dokumentów związanych z rejestracją pojazdów (Dz. U. z 2024 r. poz. 1709), § 43 ust. 2.

Bibliografia

- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1251).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1210, z późn. zm.).

- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 1624, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2023 r. w sprawie ewidencji kierujących pojazdami naruszających przepisy ruchu drogowego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1897).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 20 maja 2016 r. w sprawie wzorów dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami (Dz. U. z 2016 r. poz. 702, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1611).
- Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2310, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców (Dz. U. z 2022 r. poz. 2503).
- Uchwała nr XXXVI/1077/2008 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, wysokości stawek opłaty za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie, wysokości opłaty dodatkowej oraz określenia sposobu pobierania tych opłat (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 138, poz. 4868, z późn. zm.).
- Uchwała nr LXXXIX/2177/17 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, ustalenia opłat za postój pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie płatnego parkowania, wprowadzenia opłaty abonamentowej dla niektórych użytkowników dróg oraz sposobu pobierania tych opłat (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2021 r. poz. 3515, z późn. zm.).
- Uchwała nr XX/524/20 Rady Miasta Gdańska z dnia 27 lutego 2020 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania i śródmiejskiej strefy płatnego parkowania na drogach publicznych na terenie Miasta Gdańska oraz ustalenia stawek i sposobu poboru opłat za postój pojazdów samochodowych w tych strefach (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2020 r. poz. 1605, z późn. zm.).
- Galasiński D., *Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnością*, „Niepełnosprawność – Zagadnienia, Problemy, Rozwiązania” 2013, nr IV.
- Kraków.pl, *Informacja dla osób niepełnosprawnych dot. parkowania w strefach*, https://krakow.pl/bezbarier/turystyka_sport_kultura/2779,artykul,informacja_dla_osob_niepelnosprawnych_dot_parkowania_w_strefach.html.
- Marciński K., *Postój dla osób z niepełnosprawnościami*, <https://gzdz.gda.pl/zalaw-sprawy/strefa-platnego-parkowania/identyfikator-n,a,6207>.
- Zarząd Dróg Miejskich, *Karta N+*, <https://zdm.waw.pl/sprawy/parkowanie/karta-n-honorowa-powstanca/karta-n/>.

Summary

Rights and restrictions of drivers with physical disabilities under current regulations

A driver with a physical disability is a fully-fledged participant in road traffic whose rights and obligations are defined by specific legal regulations. The article outlines the current legal framework, the privileges associated with parking permit, relevant road signs, medical requirements, vehicle adaptations, and the consequences of non-compliance. It is a practical guide for police officers and all road users, helping them understand how to promote safety and accessibility on the road without prejudice or barriers.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn